

Sygn. akt II PSK 44/22

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z powództwa P. G.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendant Służby Ochrony Państwa
o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 marca 2023 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 29 września 2021 r., sygn. akt III APa 84/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 31 sierpnia 2020 r., XXI P 166/19 zasądził od Skarbu Państwa - Komendanta Służby Ochrony Państwa (pозwany) na rzecz P. G. (powód) kwotę 15.154 zł tytułem wyrównania ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy z odsetkami za opóźnienie w wysokości ustawowej od dnia 24 sierpnia 2016 r. do dnia zapłaty.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 29 września 2021 r., III APa 84/20 oddalił apelację wniesioną przez pozwanego od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Sądy obu instancji poczyniły następujące ustalenia. P. G. od dnia 1 września 2008 r. do dnia 23 sierpnia 2016 r. pełnił służbę w X.. W dniu zwolnienia ze służby pozostawał w dyspozycji Szefa X.. Stosunek służbowy został rozwiązany na podstawie art. 35 ust. 3 oraz art. 39 pkt 1 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o X. (ustawy o X.) - Decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 czerwca 2016 r.

W związku ze zwolnieniem ze służby X. sporządziło zestawienie należności pieniężnych funkcjonariusza zwolnionego ze służby stałej, w którym ustalono świadczenia, do których powód był uprawniony wskazując, że jest to m.in. ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop wypoczynkowy za 2012 r. - 22 dni, za 2013 r. - 26 dni, za 2014 r. - 26 dni, za 2015 r. - 30 dni, za 2016 r. - 30 dni, łącznie w wymiarze 134 dni.

P. G. wypłacono kwotę 41.720,45 zł brutto tytułem ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w wymiarze 134 dni. Została ona wyliczona od podstawy uposażenia miesięcznego 9.340,40 zł podzielonej przez współczynnik 30 i pomnożonej przez 134 dni niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego, co w konsekwencji dało kwotę 41.720,45 zł.

Zdaniem Sądów obu instancji ekwiwalent powinien zostać wyliczony przy użyciu korzystniejszego współczynnika 21 zamiast 30, co wówczas dawałoby by kwotę 59.597,84 zł.

Na rzecz powoda nie wypłacono kwoty 17.877,39 zł, natomiast w niniejszym postępowaniu dochodził kwoty 15.154 zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego okoliczność wypłaty powodowi przez pozwanego ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy za cały okres zaległego urlopu (za lata 2012-2015) w tym także za okres, co do którego prawo do wykorzystania go w naturze było przedawnione - jednoznacznie wskazywała, że pozwany, mimo przedawnienia prawa powoda do urlopu wypoczynkowego za 2012-2015 r., w sposób dorozumiany rzekł się zarzutu przedawnienia co do roszczeń związanych z tym świadczeniem.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgłoszony w procesie zarzut przedawnienia roszczeń powoda mógł być kwalifikowany jedynie jako późniejsze cofnięcie zrzeczenia się zarzutu przedawnienia - jednak procesowo nieskuteczny.

Sądy stwierdziły, że w ustawie o X. brak jest przepisów regulujących wysokość ekwiwalentu za niewykorzystany urlop i sposób jego obliczania oraz nie został wydany akt wykonawczy do ustawy w tym zakresie. W stosunku do funkcjonariuszy różnych służb występuje istotne zróżnicowanie w zakresie sposobu wyliczania wysokości ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy.

Sądy wskazały, że strona pozwana zastosowała wobec powoda najbardziej niekorzystną regulację prawną - analogiczną do regulacji dotyczącej funkcjonariuszy Policji zawartą w art. 115a Ustawy o Policji, który określa, że ekwiwalent pieniężny za 1 dzień niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego lub dodatkowego ustala się w wysokości $\frac{1}{30}$ części miesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym należnego na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym. Przepis ten, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 października 2018 r., K 7/15 (Dz.U. poz. 2102) utracił moc z dniem 6 listopada 2018 r. w zakresie, w jakim ustalał wysokość ekwiwalentu pieniężnego za 1 dzień niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego lub dodatkowego w wymiarze $\frac{1}{30}$ części miesięcznego uposażenia.

Jednak pozwany w takim stosunku ($\frac{1}{30}$) wyliczył wysokość ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy i wypłacił powodowi za liczbę dni urlopu w wymiarze 134, argumentując w apelacji, że art. 105 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 108 ustawy o X. nie pozwala na przyjęcie, że ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, o którym mowa w tym przepisie, powinien być obliczany według odrębnych zasad niż uposażenie za okres urlopu - tak jak ma to miejsce w prawie pracy. Zgodnie z art. 108 ustawy o X., w okresie urlopu, zwolnienia od zajęć służbowych lub pozostawania w dyspozycji funkcjonariusz zachowuje prawo do pobieranego ostatnio uposażenia i innych należności pieniężnych, z uwzględnieniem powstałych w tym okresie zmian, mających wpływ na wysokość uposażenia zasadniczego lub na prawo do dodatków i innych należności pieniężnych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przepisy te nie mogą znaleźć zastosowania w sprawie, gdyż nie odnoszą się do ustalania wysokości ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, lecz powstania lub zmiany uposażenia w

trakcie danego miesiąca, uposażenia za okresy przebywania na zwolnieniu lekarskim i wysokości utraconego uposażenia za nieusprawiedliwioną nieobecność. Opierając się na treści art. 68 ustawy o X., przyjęcie przez ustawodawcę w takich sytuacjach do obliczeń współczynnika $1/30$ (czyli uwzględniającego w miesiącu średnio 30 dni) nie koresponduje ze sposobem udzielania funkcjonariuszowi urlopu wypoczynkowego w naturze. W takiej sytuacji art. 68 ustawy o X. przyznawał funkcjonariuszom prawo do urlopu w naturze w wymiarze liczonym dniami roboczymi (od poniedziałku do piątku, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy). Zdaniem Sądu Apelacyjnego sugerowana w apelacji interpretacja pozostaje w ewidentnej sprzeczności z treścią art. 68 ust. 1 ustawy o X..

Sąd Apelacyjny uznał, że do wyliczenia należnego powodowi ekwiwalentu nie można zastosować wskazanych przez stronę pozwaną przepisów ustawy o X.; jednocześnie ww. ustawa ta nie zawiera żadnych regulacji, które określałyby sposób ustalania wysokości ekwiwalentu pieniężnego dla funkcjonariusza zwalnianego ze służby - zatem w spornym zakresie istnieje luka w prawie, którą trafnie wypełniono sięgając do przepisów Kodeksu pracy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przeszkody do ich zastosowania nie stanowi ani odesłanie z art. 30a ustawy o X. (dotyczy ono jedynie uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem i odsyła w tym zakresie do przepisów Kodeksu pracy, z wyjątkami tam wskazanymi), ani też okoliczność, że uregulowania dotyczące funkcjonariuszy X. w innych kwestiach są bardziej korzystne, aniżeli te dotyczące ogółu pracowników (w szczególności tych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę).

Sąd Apelacyjny stwierdził, że luka w ustawie o X. nakazuje odwołanie się do art. 173 k.p. i wydanego na jego podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. Nr 2, poz. 14 ze zm.) (dalej: rozporządzenie w sprawie urlopu wypoczynkowego). Sąd Apelacyjny podkreślił przy tym, że przytoczone w treści uzasadnienia wyroku regulacje dotyczące innych służb, w niektórych przypadkach odpowiadają regulacjom z rozporządzenia w sprawie urlopu wypoczynkowego, tj. przewidują wprost korzystniejszy współczynnik ($1/22$), pomimo że funkcjonariusze tych służb, analogicznie jak funkcjonariusze X.-u,

zachowują prawo do pobieranego ostatnio uposażenia i innych należności, z uwzględnieniem powstałych w tym zakresie zmian, mających wpływ na wysokość uposażenia zasadniczego lub prawo do dodatków. W ocenie Sądu Apelacyjnego, powyższe podważyło tezę stawianą w apelacji, że szczególne regulacje płacowe dotyczące funkcjonariuszy X. wykluczają zastosowanie § 19 ust. 2 rozporządzenia w sprawie urlopu wypoczynkowego.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył pozwany zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych a także rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie, gdyż przemawia za tym wzgląd na istnienie istotnych zagadnień prawnych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych sprowadzających się do odpowiedzi na pytania:

1) czy jest dopuszczalne uzupełniające stosowanie - na zasadzie słuszności - przepisów prawa pracy do regulacji świadczeń przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych, w szczególności X., w ramach administracyjnoprawnego stosunku służbowego, w zakresie instytucji wymienionych w pragmatyce służbowej, w przypadku których pragmatyka ta nie odsyła wyraźnie do stosowania przepisów prawa pracy, a dana instytucja uregulowana jest mniej korzystnie, w sposób częściowy lub gorszy legislacyjnie niż w przepisach prawa pracy, czy też stosowanie przepisów kodeksu pracy jest wyłączone w takiej sytuacji, z uwagi na odrębność celów i funkcji regulacji administracyjno-prawnego stosunku służby X. jako formacji mundurowej i prywatnoprawny charakter stosunku pracy;

2) czy na podstawie art. 105 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 98 w zw. z art. 68 ust. 1 ustawy o X. istniała możliwość ustalenia ekwiwalentu pieniężnego za zaległy urlop i jego wypłaty byłemu funkcjonariuszowi X. w wysokości przyjętej uznaniowo, (w szczególności na podstawie zastosowanego współczynnika 1/30), czy też z przepisów ustawy o X., zwłaszcza z treści art. 68 ust. 1 wynikała konieczność stosowania innego wskaźnika tj. 1/21.

Skarżący powołał się ponadto na występowanie w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a mianowicie: art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 k.c. w kontekście uznawania dorozumianego zrzeczenia się korzystania z zarzutu przedawnienia prawa funkcjonariusza służb mundurowych do urlopu w naturze przez częściową, dobrowolną i uznaniową wypłatę przedawnionej należności, podczas gdy w tych samych okolicznościach - w identycznych sprawach dotyczących innych funkcjonariuszy - taka kwalifikacja jest wykluczana; art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w zw. z art. 117 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 65¹ k.c. w kontekście uznania, że częściowa zapłata przedawnionego roszczenia funkcjonariusza służb mundurowych o wypłatę ekwiwalentu za niewykorzystany urlop w części dotyczącej zaległego przedawnionego urlopu w naturze, stanowi uznanie niewłaściwe całego roszczenia i dodatkowo jest połączona ze zrzeczeniem się zarzutu przedawnienia wobec pozostałej części należności, podczas gdy te same okoliczności w identycznych sprawach w orzecznictwie części sądów są kwalifikowane jako nie dające podstawy dla takiej interpretacji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna pozwanego nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy już wypowiedział się w odniesieniu do stosowania właściwych przepisów w sytuacji sposobu naliczenia wysokości ekwiwalentu za zaległy urlop byłego funkcjonariusza X., jak również kwestii podnoszonych w ramach drugiego z formułowanych „zagadnień prawnych”, odnosząc się do zastosowania przywołanych przepisów ustawy o X. w celu ustalenia ekwiwalentu pieniężnego za zaległy urlop i jego wypłaty byłemu funkcjonariuszowi X. w kontekście wysokości zastosowanego korzystniejszego współczynnika 1/21.

Zagadnienia te zostały rozstrzygnięte w wyroku Sądu Najwyższego z 20 października 2022 r., II PSKP 122/21, LEX nr 3477163. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy ocenił jako dopuszczalne zastosowanie zabiegu służącego rekonstrukcji podstawy prawnej rozstrzygnięcia kompatybilnej z art. 66 ust. 2 Konstytucji RP w ramach której sąd powszechny (Sąd drugiej instancji) zdecydował się sięgnąć do art. 173 k.p. oraz wydanego na jego podstawie rozporządzenia w sprawie urlopu wypoczynkowego.

W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy wyjaśnił przy tym kompleksowo, że z punktu widzenia prawa unijnego (a konkretnie zasady prounijnej wykładni prawa krajowego) w pełni dozwolone jest wykorzystanie przepisów Kodeksu pracy do uzupełnienia luk w pragmatykach dotyczących służb mundurowych - luk wynikających czy to z pominięcia prawodawczego (jak w przypadku art. 105 ustawy o X.), czy też z pominięcia przepisu pragmatyki służbowej z powodu jego sprzeczności z prawem unijnym. Sąd Najwyższy uznał za w pełni uprawniony zastosowany przez sądy orzekające w sprawie zabieg rekonstrukcji podstawy prawnej rozstrzygnięcia sprawy polegający na wykorzystaniu przepisów ustawy o statusie *lex generalis* dla prawa pracy, zawierającej przepisy odzwierciedlające zasady prawa urlopowego, celem uzupełnienia luki w przepisach pragmatyki służbowej regulującej niepracownicze zatrudnienie funkcjonariusza służby mundurowej. Sąd Najwyższy wskazał, przy tym, że takie przyjęcie jest całkowicie prawidłowe nie tylko z punktu widzenia współstosowania przepisów Konstytucji RP ale także z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej, co powinno być dodatkowo dostrzegane przez Sądy orzekające w tego rodzaju sprawach jak również reprezentującą Skarb Państwa Prokuratorię Generalną (por. uzasadnienie wyroku w sprawie II PSKP 122/21 i powołane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz TSUE).

Nie zachodzi również potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości w wykładni lub rozbieżności w praktyce stosowania, ponieważ stanowisko Sądu Najwyższego usuwające ewentualne rozbieżności w kwestiach objętych skargą wyrażono w powołanym już wyżej wyroku sprawie II PSKP 122/21. Sąd Najwyższy wskazał na utrwalone stanowisko orzecznictwa Sądu Najwyższego, z którego, wynika jednoznacznie, że zrzeczenie się zarzutu przedawnienia może

nastąpić w sposób wyraźny lub dorozumiany (zamiast wielu zob. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna z 14 kwietnia 1972 r., III PZP 6/72, OSNC 1972 nr 9, poz. 153). Dorozumiane oświadczenie woli dłużnika o zrzeczeniu się zarzutu przedawnienia można przyjąć wówczas, gdy jego zamiar zrzeczenia się zarzutu przedawnienia wynika w sposób niewątpliwy z towarzyszących temu oświadczeniu okoliczności (wyrok Sądu Najwyższego z 21 lipca 2004 r., V CK 620/03, LEX nr 137673, wymienia takie okoliczności jak np. pertraktacje dłużnika z wierzycielem na temat rozłożenia długu na raty, zawarcie umowy nowacyjnej, zawarcie ugody sądowej lub pozasądowej). W rachubę wchodzi więc każde zachowanie się dłużnika, które ujawnia jego wolę w sposób dostateczny (wyrok Sądu Najwyższego z 12 października 2006 r., I CSK 119/06, LEX nr 395217).

Ponadto Sąd Najwyższy w powyżej przytoczonym wyroku II PSKP 122/21 zwrócił istotną uwagę, na szczególne znaczenie prawa do corocznego płatnego urlopu w systematyce prawa unijnego oraz na traktowanie pracodawcy jako silniejszej strony stosunku zatrudnienia, z punktu widzenia prawa unijnego warunkiem skutecznego podniesienia przez pracodawcę zarzutu przedawnienia przewidzianego w prawie krajowym jest wykazanie, że pracodawca umożliwił pracownikowi skorzystanie z urlopu w naturze a pracownik z tej możliwości nie skorzystał. Jeżeli z ustaleń postępowania sądowego w nie wynikał, by pozwany umożliwił powodowi wykorzystanie prawa do urlopu w naturze przed przedawnieniem tego prawa, wówczas pracodawca nie może podnosić - skutecznie - zarzutu przedawnienia roszczenia o ekwiwalent za niewykorzystany urlop.

Twierdzenia skarżącego pozostają w sprzeczności z ustaleniami Sądów, z których wynikało, że pozwany zrzekł się korzystania z zarzutu przedawnienia w odniesieniu do zgłoszonych przez powoda roszczeń. Sądy obu instancji uznały, że pozwany ustalając w dokumencie z 10 sierpnia 2016 r. i wypłacając ekwiwalent potwierdził prawo powoda do urlopu w naturze, w tym za rok 2012 w ilości 22 dni, a co za tym idzie w sposób dorozumiany zrzekł się korzystania z zarzutu przedawnienia co do roszczeń dotyczących przedawnionych świadczeń wymienionych w treści tego dokumentu. Uznanie przez Sąd Apelacyjny zrzeczenia się przez pozwanego zarzutu przedawnienia, stanowiło konsekwencję dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, które – co należy podkreślić – mają w postępowaniu

kasacyjnym wiążący charakter (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), powodując, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu muszą być uwzględnione przez Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu podniesionych w owej skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, stanowiącego rzeczywistą podstawę rozstrzygnięcia sprawy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[f.n]